

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město

tel. 257 042 094, ID datové schránky: qr9ab9x

e-mail: arbitr@finarbitr.cz

<https://www.finarbitr.cz>

Evidenční číslo: FA/33710/2017
Spisová značka (uvádějte vždy v korespondenci): FA/ZP/1430/2016

N á l e z

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 29. 6. 2016 podle § 8 zákona o finančním arbitrovi o návrhu ■, zastoupené na základě plné moci ze dne 4. 5. 2016 Mgr. Miroslavem Krutinou, advokátem zapsaným u ČAK pod ev. č. 10251, se sídlem ■ (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti Česká pojišťovna, a. s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 113 04, Praha 1, zapsané v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl B, vložka 1464 (dále jen „Instituce“), zastoupené na základě plné moci ze dne 24. 2. 2017 JUDr. Danielou Maršálovou, advokátkou zapsanou u ČAK pod ev. č. 03315, se sídlem ■, jako instituci ve smyslu § 3 zákona o finančním arbitrovi, vedeném podle § 24 zákona o finančním arbitrovi a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ a zaplacení částky ve výši 16.369 Kč s příslušenstvím, takto:

I. Řízení se v části úrazového pojištění dospělých sjednané v pojistné smlouvě č. ■ podle § 14 odst. 1 písm. a) zákona o finančním arbitrovi zastavuje.

II. Návrh se ve zbytku podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.

O d ů v o d n ě n í :

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy o životním pojištění pro její rozpor se zákonem a obcházení zákona, a to z důvodu nedostatečné způsobilosti Instituce k uzavření uvedené smlouvy a neurčitosti obsahu smlouvy, nedostatečné specifikace způsobu, jakým se pojistník podílí na výnosech pojistitele a nedostatečné specifikace způsobu určení rozsahu pojistného plnění. Navrhovatel se dále domáhá vydání bezdůvodného obohacení z neplatné pojistné smlouvy včetně příslušenství.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 29. 2. 2012 pojistnou smlouvu o životním pojištění č. ■ s obchodním názvem Životní pojištění PROFI Invest, s počátkem pojištění dne 1. 3. 2012, se základní pojistnou částkou pro případ smrti 300.000 Kč, s měsíčním pojistným ve výši 1.100 Kč a pojistnou dobou 36 let (dále jen „Pojistná smlouva“). Součástí

Pojistné smlouvy jsou Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění schválené představenstvem České pojišťovny dne 14. 9. 2004 pod č. j. 4 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a Doplnkové pojistné podmínky, verze ŽP-DPP-DYKP-0003 (dále jen „Doplnkové pojistné podmínky“), souhrnně „Pojistné podmínky“. Obsahem Pojistné smlouvy je rovněž úrazové pojištění dospělých.

Pojistná smlouva je smlouvou o životním pojištění ve smyslu § 54 a násl. zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), resp. ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy.

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel Pojistnou smlouvu neuzavřel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak ho definují hmotněprávní předpisy. Navrhovatel jako spotřebitel může být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr z obchodního rejstříku zjistil, že Instituce je pojišťovnou a podle Pojistné smlouvy i pojistitelem, může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je finanční arbitr příslušný, neboť se jedná o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem při poskytování životního pojištění ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dána pravomoc českých soudů.

Podle § 54 zákona o pojistné smlouvě, tedy právního předpisu, který obsahoval právní definici životního pojištění v okamžiku uzavření Pojistné smlouvy mezi Navrhovatelem a Institucí, je životní pojištění pojištěním pro případ smrti, dožití se určitého věku nebo dne určeného smlouvou jako konec pojištění, anebo pro případ jiné skutečnosti týkající se změny osobního postavení člověka. Za pojištění změny osobního postavení člověka se např. považuje svatební pojištění, pojištění narození dítěte. Pojištění pro případ úrazu nebo nemoci je sice stejně jako životní pojištění podkategorie pojištění osob, zákon o pojistné smlouvě ho však upravuje samostatně v ustanoveních § 60 a násl. a § 62 a násl. Obdobnou úpravu obsahuje i v § 2833 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), který obsahuje právní definici životního pojištění v okamžiku rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí.

Finanční arbitr není tedy příslušný řešit spor z úrazového pojištění dospělých, neboť toto připojištění je mimo rámec životního pojištění vymezeného v § 54 zákona o pojistné smlouvě.

3. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že dne 29. 2. 2012 uzavřel s Institucí Pojistnou smlouvu prostřednictvím pojišťovacího zprostředkovatele, společnosti OVB Allfinanz, a. s., IČO 48040410, se sídlem Baarova 1026/2, 140 00 Praha 4 (dále jen „Zprostředkovatel“), zastoupené podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem ■ (dále jen „Podřízený pojišťovací zprostředkovatel“).

Navrhovatel tvrdí, že Podřízený pojišťovací zprostředkovatel oslovil Navrhovatele a představil mu produkt PROFI Invest jako ojedinělou, nejvýhodnější formu spoření na trhu se současným zhodnocováním finančních prostředků. Zjednání mezi Podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem a Navrhovatelem byl pořízen záznam, který ale neobsahuje žádné důvody, na kterých Podřízený pojišťovací zprostředkovatel zakládá svá doporučení pro výběr daného

produktu, ačkoliv tuto povinnost mu ukládá § 21 odst. 8 zákona č. 38/2004 Sb. o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona (dále jen „zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích“). Na prvním jednání Podřízený pojišťovací zprostředkovatel zjišťoval finanční možnosti Navrhovatele, na druhém jednání pak sdělil Navrhovateli své doporučení ohledně vhodného produktu a byla uzavřena Pojistná smlouva, aniž by Navrhovatel předem věděl, o jaký produkt se bude jednat. Navrhovatel neměl důvod informace sdělené Podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem zpochybňovat, ani zpochybňovat jeho doporučení. Navrhovatel dále tvrdí, že všechny dokumenty vztahující se k Pojistné smlouvě, jako jsou Všeobecné pojistné podmínky a Doplňkové pojistné podmínky, obdržel až po podpisu Pojistné smlouvy. Ani po jejich následném přečtení nedokázal tyto vyhodnotit jinak, než mu bylo předloženo Podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem, proto nevyužil svého práva na odstoupení od Pojistné smlouvy. Teprve na základě právní analýzy provedené v květnu 2016 zjistil, že Pojistná smlouva je v rozporu se zákonem a tedy neplatná.

Navrhovatel tvrdí, že Pojistná smlouva je absolutně neplatná pro nedostatek způsobilosti Instituce takovou smlouvu uzavřít ve smyslu § 38 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), a dále pro neurčitost Pojistné smlouvy ve smyslu § 37 odst. 1 občanského zákoníku. Z Pojistné smlouvy ani z Pojistných podmínek, ani z předmluvní dokumentace nelze zjistit, jakým způsobem je pojistné rozloženo na složku nákladovou, rizikovou a investiční. Specifikace jednotlivých složek je nutná jednak pro určení nákladovosti produktu, jednak pro posouzení, zda Instituce při uzavření Pojistné smlouvy vykonávala pojistnou činnost ve smyslu zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví (dále jen „zákon o pojišťovnictví“). Podle názoru Navrhovatele, při zkoumání toho, zda Instituce postupovala v souladu s uvedeným ustanovením, je nutno vyjít z principu obsaženého v § 19a odst. 1 občanského zákoníku, podle kterého právnické osoby mohou v zásadě konat právní úkony i mimo předmět činnosti zapsaný v obchodním rejstříku, ledaže jim to zakáže zvláštní zákon. Tímto zvláštním zákonem je zákon o pojišťovnictví, který v § 6 odst. 1 stanoví, že *„Pojišťovna nebo zajišťovna je oprávněna provozovat pouze pojišťovací nebo zajišťovací činnost a činnosti s ní související povolené jí příslušným orgánem dohledu.“* Pojišťovací činností se přitom podle ustanovení § 3 odst. 1 písm. f) téhož zákona rozumí *„přebírání pojistných rizik na základě uzavřených pojistných smluv a plnění z nich, přičemž součástí pojišťovací činnosti je správa pojištění, likvidace pojistných událostí, poskytování asistenčních služeb, nakládání s aktivy, jejichž zdrojem jsou technické rezervy pojišťovny, uzavírání smluv pojišťovnou se zajišťovnami o zajištění závazků pojišťovny vyplývajících z jí uzavřených pojistných smluv a činnost směřující k předcházení vzniku škod a zmírňování jejich následků“*. Co se rozumí pojistnou smlouvou, poté stanoví § 2 zákona o pojistné smlouvě, podle kterého je pojistná smlouva *„smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné“*.

Navrhovatel dovozuje, že pojišťovna je způsobilá činit pouze právní úkony, které naplňují znaky pojišťovací činnosti, a při kterých pojišťovna přebírá pojistné riziko. Zákon o pojišťovnictví tak omezuje způsobilost pojišťovny k právním úkonům ve smyslu § 19a odst. 1 občanského zákoníku a všechny úkony učiněné pojišťovnou, a tedy Institucí, nad rámec této způsobilosti, se musí posoudit jako neplatné ve smyslu § 38 odst. 1 občanského zákoníku.

Podle Navrhovatele je nutné k určení toho, zda Instituce na sebe pojistné riziko převzala, či nikoliv určit výši rizikového pojistného, které v souladu s bodem 2. 3. Doplňkových pojistných podmínek představuje úplatu *„za pojištění rizika smrti nebo jiného rizika pojištěného pojištěním sjednaným pojistnou smlouvou“*. Znalost výše rizikového pojistného a jeho poměru k pojistné částce je nezbytná pro posouzení, zda Instituce převzala pojistné riziko po celou dobu trvání smlouvy. V Pojistné smlouvě byla sjednána pojistná částka pro případ smrti ve výši 300.000 Kč

s tím, že pro případ dožití bylo v článku 2, bodu 1. 1. Doplnkových pojistných podmínek stanoveno, že „*Dožije-li se pojištěný dne uvedeného v pojistné smlouvě jako konec pojištění, pojistitel vyplatí pojištěnému kapitálovou hodnotu pojištění ve výši stanovené k datu konce pojištění.*“ Současně v článku 2, bodu 1. 2. Doplnkových pojistných podmínek, je stanoveno, že „*Dojde-li v době trvání pojištění ke smrti pojištěného, nikoliv následkem sebevraždy do dvou let trvání pojištění, pojistitel vyplatí oprávněné osobě sjednanou pojistnou částku pro případ smrti a kapitálovou hodnotu pojištění ve výši stanovené k datu oznámení pojistné události pojistiteli.*“ Podle Navrhovatele z Pojistné smlouvy vyplývá, že pro případ dožití nebyla stanovena pojistná částka a pro tento případ Instituce vyplatí Navrhovateli v podstatě finanční prostředky, které si Navrhovatel během spoření zaplatil, ponížené o náklady Instituce a případně zhodnocené podle vývoje na trhu. Instituce tak v případě pojištění pro případ dožití nepřebírá žádné pojistné riziko a tudíž ani nevykonává pojistnou činnost. Z uvedených důvodů je na Pojistnou smlouvu nutné, minimálně v části, v níž je sjednáno pojištění pro případ dožití a pro případ smrti, nikoliv následkem sebevraždy do dvou let trvání pojištění, nahlížet jako na neplatnou podle § 38 odst. 1 občanského zákoníku.

V případě pojištění smrti sice Instituce pojistné riziko přebírá, ale k tomu, aby se mohlo určit, zda pojistné riziko trvá po celou dobu trvání Pojistné smlouvy, je nutné určit míru pojistného rizika. Podle článku 1, bodu 1. 7. Doplnkových pojistných podmínek stanoví pojistitel rizikové pojistné podle pojistně technických zásad pojistitele. Navrhovatel však tvrdí, že nebyl ke dni podpisu Pojistné smlouvy seznámen s pojistně technickými zásadami pojistitele a neobdržel ani dokument, který by konkretizoval poplatky Instituce a způsob, jakým Instituce rozpočítává jednotlivé složky pojistného. Smluvní dokumentace sice odkazuje na dokument „přehled poplatků“, není však její součástí a Navrhovateli nebyl předán. Výši rizikového pojistného nelze určit ani z Pojistné smlouvy, ani z Všeobecných pojistných podmínek a Doplnkových pojistných podmínek, v důsledku čehož nelze jednoznačně určit, zda Instituce převzala pojistné riziko trvající po celou dobu trvání smlouvy a vykonávala tak řádně pojistnou činnost. Z uvedených důvodů je Pojistná smlouva v části, v níž je sjednáno pojištění pro případ smrti, nikoliv následkem sebevraždy do dvou let trvání pojištění, neurčitá ve smyslu ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku, a tedy neplatná.

Navrhovatel dále pokládá Pojistnou smlouvu za neplatnou z důvodu rozporu s ustanovením § 4 odst. 3 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“), a to z důvodu, že produkt byl nabízen jako spořicí produkt a současně Navrhovatel nebyl informován o nákladovosti produktu. Navrhovatel tvrdí, že Podřízený pojišťovací zprostředkovatel prezentoval Navrhovateli produkt životního pojištění PROFI Invest jako spořicí, ideální pro uložení a zhodnocení jeho volných prostředků. Je však nepochybné, že nabízený produkt v sobě slučuje prvky pojištění a prvky investice a je produktem investičního životního pojištění. Navrhovatel tak obdržel od Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele nepřesné a neúplné informace, v jejichž důsledku se Navrhovatel domníval, že produkt PROFI Invest má vyšší zhodnocení než jiné bankovní produkty. Podané informace nezohledňovaly poplatky Instituce, ani investiční riziko, které Navrhovatel v případě investičního životního pojištění nese. Ze shora uvedeného podle Navrhovatele vyplývá, že Zprostředkovatel nevykonával svoji činnost s odbornou péčí a v zájmu Navrhovatele a jednal v rozporu s § 21 odst. 1 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích, neboť Navrhovatele nedostatečně, neúplně a zavádějícím způsobem informoval o nabízeném produktu (v této souvislosti Navrhovatel argumentuje, že jednání Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele mohlo být ovlivněno zájmem na maximalizaci zisku z provizí za sjednání Pojistné smlouvy, přičemž odkazuje na sdělení České národní banky ze dne 3. 9. 2010). Navrhovatel neměl zájem být pojištěn, chtěl pouze zhodnocovat své vložené prostředky. Nevyjadřoval se ani ke způsobu placení pojistného, přesto mu Podřízený pojišťovací zprostředkovatel doporučil placení formou

běžného pojistného, a to výrazně vyššího než byla výše rizikového pojistného, čímž došlo ke snížení budoucího pojistného plnění či hodnoty odkupného, a to vzhledem k účtovaným vyšším nákladům, čímž opět nechránil zájem Navrhovatele.

Podle Navrhovatele je jednání Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele způsobilé naplnit skutkovou podstatu nekalé obchodní praktiky ve smyslu § 4 odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele. Ke stejnému závěru došla i Česká národní banka, podle které je nabízení investičního pojištění coby spořicího produktu považováno za nekalou obchodní praktiku.

Absolutní neplatnost Pojistné smlouvy dále způsobuje skutečnost, že Navrhovatel nebyl informován ohledně nákladovosti produktu. V Pojistné smlouvě je stanoveno měsíční pojistné ve výši 1.100 Kč, nevyplývá z ní však již, v jakém poměru je pojistné rozčleněno na rizikové pojistné, rezervotvornou složku pojistného a nákladovou složku pojistného, přičemž výše investovaného pojistného je v případě investičního životního pojištění klíčová s tím, že Navrhovatel odkazuje na úřední sdělení České národní banky ze dne 2. 5. 2012 a dále na dohledový benchmark České národní banky č. 3/2012 ze dne 20. 11. 2012. Kdyby byl Navrhovatel řádně seznámen před podpisem Pojistné smlouvy s její nákladovou složkou, nikdy by ji neuzavřel právě již jen z důvodu vysoké nákladovosti. Při sjednávání Pojistné smlouvy tak Podřízený pojišťovací zprostředkovatel svým jednáním porušil ustanovení § 21 odst. 1 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a současně byla naplněna skutková podstata nekalé obchodní praktiky podle ustanovení § 4 odst. 1 o ochraně spotřebitele, v důsledku čehož bylo porušeno ustanovení § 4 odst. 3 zákona o ochraně spotřebitele, a proto je Pojistná smlouva neplatná pro rozpor se zákonem ve smyslu § 39 občanského zákoníku.

Podle tvrzení Navrhovatele, smluvní dokumentace k Pojistné smlouvě nedostatečně specifikuje způsob, jakým se pojistník podílí na výnosech pojistitele ve smyslu § 4 odst. 1 písm. g) zákona o pojistné smlouvě, kde je stanoveno, že povinnou náležitostí pojistné smlouvy je uvedení způsobu, jakým se bude oprávněná osoba podílet na výnosech pojistitele. Pojistná smlouva však takový způsob nestanoví dostatečně přesně a určitě a ani výkladem nelze k tomuto způsobu dospět, a to především z důvodu nedostatečné specifikace kapitálové hodnoty v Pojistné smlouvě. Kapitálová hodnota se podle bodu 2. 5. Doplňkových pojistných podmínek „*snižuje k 1. dni každého zúčtovacího období o rizikové pojistné za základní pojištění, počáteční a správní náklady a poplatky*“. Z Pojistné smlouvy však nelze určit ani výši rizikového pojistného, ani výši správních a počátečních nákladů, a proto není možné určit ani částku, která je určena k investování. V této souvislosti se Navrhovatel dále zabývá určením kapitálové hodnoty pojištění, a to v případě pojištění pro případ dožití se konce Pojistné smlouvy a v případě předčasného ukončení Pojistné smlouvy, kdy ani v jednom případě nelze kapitálovou hodnotu pojištění, potažmo výši pojistného plnění a výši odkupného, na základě informací uvedených v Pojistné smlouvě dostatečně určit, a tyto nedostatky nelze překlenout ani výkladem. Vzhledem k tomu, že Pojistná smlouva neumožňuje určit podíl Navrhovatele na výnosech a určení kapitálové hodnoty pojištění, shledává ji neurčitou ve smyslu ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku, a tedy neplatnou.

Podle Navrhovatele, smluvní dokumentace k Pojistné smlouvě nedostatečně specifikuje způsob určení rozsahu pojistného plnění, jak požaduje § 2, § 4 odst. 5 a § 34 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě. Ze zákona o pojistné smlouvě vyplývá povinnost pojistitele stanovit výši pojistného plnění. Z Pojistné smlouvy není možné dovodit konkrétní rozsah pojistného plnění. Navrhovatel považuje za nespornou pojistnou částku ve výši 300.000 Kč sjednanou pro případ smrti v době trvání pojištění. Za nedostatečně určitou považuje Navrhovatel specifikaci kapitálové hodnoty pojištění vyplácené v případě dožití stanoveného věku, která je specifikována v bodě 2. 5. Doplňkových pojistných podmínek. Tvrzená neurčitost spočívá v bližší neurčené členění na kapitálovou hodnotu s garantovanou technickou úrokovou mírou a kapitálovou hodnotu negarantovanou. Kapitálová hodnota se dále podle tohoto bodu „*snižuje k 1. dni každého*

zúčtovacího období o rizikové pojistné za základní pojištění, počáteční a správní náklady a poplatky“, přičemž z Pojistné smlouvy ani z pojistných podmínek nelze stanovit výši rizikového pojistného, ani výši počátečních a správních nákladů. Současně zde není obsažena definice pojmů „počáteční, správní a inkasní náklady“, ačkoliv zásadním způsobem ovlivňují výši kapitálové hodnoty pojištění a tedy výši pojistného plnění. Z uvedených důvodů je Pojistná smlouva neurčitá, a tedy i neplatná, a to jako celek, neboť tuto část nelze ve smyslu § 41 občanského zákoníku oddělit od samotné Pojistné smlouvy.

Navrhovatel dále tvrdí, že mu nebyl poskytnut dostatečný časový prostor pro seznámení s obsahem Pojistné smlouvy, zejména se Všeobecnými pojistnými podmínkami a Doplnkovými pojistnými podmínkami, před uzavřením Pojistné smlouvy, jak předpokládá § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě, neboť tyto obdržel až po podpisu Pojistné smlouvy. Z tohoto důvodu se Navrhovatel domnívá, že odkaz na Všeobecné pojistné podmínky a Doplnkové pojistné podmínky v Pojistné smlouvě lze posoudit jako nepřiměřené smluvní ustanovení podle § 56 odst. 3 písm. g) občanského zákoníku, které zavazuje Navrhovatele, jako spotřebitele, k plnění podmínek, s nimiž se neměl možnost seznámit před uzavřením Pojistné smlouvy. Tato skutečnost je dalším důvodem pro určení, že Pojistná smlouva je jako celek neplatná.

Ze shora uvedených důvodů, pro které je podle Navrhovatele Pojistná smlouva neplatná, požaduje Navrhovatel vydání bezdůvodného obohacení ve výši 16.369 Kč s příslušenstvím zjištěného jako rozdíl mezi zaplaceným pojistným, nulovým odkupným a mimořádnými výběry v nulové výši. V případě, že finanční arbitr nerozhodne o tom, že Pojistná smlouva je absolutně neplatná, Navrhovatel požaduje, aby rozhodl o neplatnosti ujednání o poplatcích a nákladech a vydání dlužného odkupného, které spočívá v rozdílu mezi původně vyplaceným odkupným a nově stanoveným odkupným vypočítaným z kapitálové hodnoty pojištění nesnížené o neoprávněně stržené poplatky a náklady, a dále příslušenství ve výši zákonného úroku z prodlení z nově stanoveného odkupného počítaného od data splatnosti odkupného do zaplacení. Podle tvrzení Navrhovatele, nebyla ujednání o poplatcích a nákladech platně sjednána, protože tato ujednání nebyla součástí smluvní dokumentace, nebyla mu předložena a nebyl s nimi před podepsáním smlouvy seznámen. Neoprávněně strhávanými poplatky docházelo k neoprávněnému snižování kapitálové hodnoty pojištění.

Ke vznesené námitce promlčení nemůže podle Navrhovatele finanční arbitr přihlídnout, neboť ve smyslu ustanovení § 8 zákona o pojistné smlouvě se v posuzovaném případě použije 10letá promlčecí doba, která se vztahuje jak na plnění z pojistného plnění, tak na vydání neoprávněně účtovaných položek, které mají přímou vazbu na výši vypláceného odkupného, tedy plnění z pojištění. Námitka promlčení vznesená Institucí nemůže být podle tvrzení Navrhovatele právně relevantní, neboť jednání Instituce odporuje dobrým mravům a tedy nepožívá právní ochrany. Produkt investičního životního pojištění je postaven na klamavé obchodní strategii, Instituce vědomě nezveřejňovala náklady spojené se vznikem a správou pojistných smluv a podporovala uzavírání pojistných smluv, které v podstatě nemají pojistný charakter. Znění Pojistné smlouvy nemohl Navrhovatel nijak ovlivnit, a proto neplatnost ujednání nebo celé Pojistné smlouvy způsobila výhradně Instituce. Z těchto důvodů je v rozporu s dobrými mravy, aby finanční arbitr vycházel z obecné tříleté promlčecí doby, neboť produkt životního pojištění je dlouhodobého charakteru a dalece tuto promlčecí dobu přesahuje, viz náleží Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. ÚS 2700/15.

4. Tvrzení Instituce

Instituce nepovažuje nárok Navrhovatele za důvodný a potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela Pojistnou smlouvu. Současně namítá, že před podpisem pojistné smlouvy byl sepsán

Protokol o zjištění potřeb, jehož obsahem bylo zjištění potřeb Navrhovatele s tím, že obsah Pojistné smlouvy tomuto protokolu plně odpovídá. Instituce tak neměla důvod pochybovat o tom, že při uzavírání Pojistné smlouvy došlo k jakémukoliv nedorozumění ze strany Navrhovatele.

S ohledem na skutečnost, že Navrhovatel podal návrh na zahájení řízení po více než dvou letech od ukončení Pojistné smlouvy, vznáší Instituce námitku promlčení, a to do celé výše uplatněného nároku. O možném bezdůvodném obohacení na straně Instituce se Navrhovatel dozvěděl nejpozději z dopisu Instituce ze dne 7. 6. 2013, ve kterém jej Instituce informovala o tom, že pojištění skončí bez výplaty odkupného. Subjektivní promlčecí doba tak v době podání návrhu na zahájení řízení již marně uplynula. Objektivní promlčecí doba začala běžet pro každé zaplacené pojistné zvláště a vzhledem k tomu, že poslední pojistné Navrhovatel zaplatil dne 15. 4. 2013, marně uplynula i objektivní promlčecí doba na vydání zaplaceného pojistného.

Pro případ, že by Navrhovatel tvrdil, že námitka promlčení je v rozporu s dobrými mravy, pak Instituce namítá, že není, neboť podle soudní praxe institut promlčení přispívá k jistotě v právních vztazích a je institutem zákonným. Dobrým mravům by se přičilo pouze takové uplatnění námitky promlčení, které by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a současně by zánik nároku pro něj byl nepřiměřeně tvrdým postihem. V projednávaném případě však tyto atributy splněny nejsou.

Z důvodu promlčení všech nároků považuje Instituce za bezpředmětné se blíže vyjadřovat k jednotlivým důvodům neplatnosti tvrzenými Navrhovatelem.

5. Pokus o smír

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu, kterého se však vzhledem k námitce promlčení vznesené Institucí nepodařilo finančnímu arbitrovi dosáhnout.

6. Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy. Podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi není finanční arbitr vázán návrhem a aktivně opatřuje důkazy. Při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, a aby rozhodnutí finančního arbitra soud jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je posouzení, zda Instituce Navrhovatele při uzavírání Pojistné smlouvy uvedla v omyl a uzavřená Pojistná smlouva je tak neplatná, současně zda je Pojistná smlouva neplatná pro rozpor se zákonem a pro její neurčitost a posouzení nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení ve výši 16.369 Kč s příslušenstvím.

7.1. Skutková zjištění

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že

- a) Navrhovatel uzavřel dne 29. 2. 2012 s Institucí Pojistnou smlouvu;
- b) pojištění sjednané Pojistnou smlouvou zaniklo ke dni 30. 6. 2013 výpovědí Navrhovatele ke konci pojistného období bez nároku na výplatu odkupného;
- c) Navrhovatel z titulu Pojistné smlouvy zaplatil Instituci pojistné v celkové výši 16.369 Kč;
- d) za trvání Pojistné smlouvy Navrhovatel neprovedl žádné mimořádné výběry.

7.2. Námitka promlčení

Před posouzením sporného nároku Navrhovatele musel finanční arbitr posoudit důvodnost námitky promlčení, kterou vznesla Instituce. Pokud se totiž nárok Navrhovatele ukáže jako promlčený, nebude účelné zjišťovat nárok samý, resp. prověřovat jednotlivé namítané důvody neplatnosti Pojistné smlouvy, když by následně finanční arbitr uplatněný nárok nemohl Navrhovateli pro vznesenou námitku promlčení přiznat.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 26 Odo 683/2006, že „[n]elze totiž přehlédnout, že podle ustálené judikatury (srov. stanovisko bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26. dubna 1983, zn. Sc 2/83, uveřejněné pod č. 29 v sešitě č. 9 - 10 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, od něhož soudní praxe dosud odklon nezaznamenala) dovolá-li se dlužník odůvodněně námitky promlčení, soud žalobu zamítne, aniž by zkoumal, zda uplatňované právo věřitele vůbec existuje či nikoliv“.

Finanční arbitr odkazuje i na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006, že „[D]ovolá-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; návrh na zahájení řízení v takovém případě zamítne. Jestliže je v řízení uplatněna námitka promlčení, je na soudu, aby se v souladu se zásadou hospodárnosti řízení obsaženou v § 6 o. s. ř. přednostně zabýval otázkou promlčení práva, pokud to vede rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí ve věci samé, a nikoliv nárokem samým.“

Pojistnou smlouvu uzavřely strany sporu za účinnosti zákona o pojistné smlouvě. Podle § 1 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že „[n]ejsou-li některá práva a povinnosti účastníků soukromého pojištění upravena tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem, řídí se občanským zákoníkem.“

Podle § 3028 odst. 1 nového občanského zákoníku, který s účinností od 1. 1. 2014 nahradil zákon č. 40/1964 občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a v oblasti poskytování soukromého pojištění i zákon o pojistné smlouvě, se tímto zákonem (novým občanským zákoníkem) „řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“ a podle odstavce 3 platí, že se právní poměry, na které se nevztahuje odstavec druhý (práva osobní, rodinná a věcná) a „vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona“ řídí dosavadními právními předpisy. Podle § 3036 nového občanského zákoníku platí, že se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují i lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

Rozhodnou právní úpravou pro spor mezi Navrhovatelem a Institucí je tedy zákon o pojistné smlouvě a občanský zákoník protože zákon o pojistné smlouvě obsahoval speciální úpravu promlčení pouze ve vztahu k právu na pojistné plnění.

7.3. Promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti

Navrhovatel se v řízení před finančním arbitrem sice výslovně nedovolává relativní neplatnosti Pojistné smlouvy, nicméně v návrhu na zahájení řízení tvrdí, že dopisem ze dne 18. 5. 2016 se dovolal u Instituce neplatnosti Pojistné smlouvy. Finanční arbitr proto musí vypořádat, jestli se Navrhovatele účinně dovolal relativní neplatnosti právního úkonu podle ustanovení § 40a občanského zákoníku.

Podle § 49a občanského zákoníku platí, že: „Právní úkon je neplatný, jestliže jej jednající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně. Omyl v pohnutce právní úkon neplatným nečiní.“ Současně podle § 40a občanského zákoníku platí, že „[j]de-li o důvod neplatnosti právního úkonu podle ustanovení § 49a [...] považuje se právní úkon za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti právního úkonu nedovolá“.

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2929/2009, dovodil, že „Právo dovolat se tzv. relativní neplatnosti - jak se podává z ustálené judikatury soudů - podléhá promlčení (srov. též Závěry na str. 424 a násl.). Promlčecí doba je tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (§ 101 obč. zák.). To, že se věřitel o vzniku svého práva nedozvěděl, nemá podle soudní praxe pro počátek běhu objektivní promlčecí doby vliv (nejde totiž o subjektivní promlčecí dobu podle § 106, 107 obč. zák.). V judikatuře se rovněž ustálil právní názor, že promlčecí doba podle ustanovení § 101 občanského zákoníku začíná běžet "vždy dnem, kdy došlo k uzavření právního úkonu, a to i při právních úkonech, které ke své účinnosti vyžadují rozhodnutí příslušného orgánu nebo registraci státním notářstvím.“

Pojistnou smlouvu uzavřeli Navrhovatel a Instituce dne 29. 2. 2012, a proto tříletá promlčecí doba, ve které se Navrhovatel mohl účinně dovolat relativní neplatnosti pro omyl, uplynula dne 29. 2. 2015 (srov. § 122 odst. 2 občanského zákoníku: „Konec lhůty určené podle týdnů, měsíců nebo let připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá událost, od níž lhůta počíná. Není-li takový den v posledním měsíci, připadne konec lhůty na jeho poslední den.“).

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by se Navrhovatel ve lhůtě tří let od uzavření Pojistné smlouvy dovolal u Instituce relativní neplatnosti Pojistné smlouvy. Ze spisu vyplývá, že Navrhovatel výzvu k nápravě a k vydání bezdůvodného obohacení zaslal Instituci až v květnu 2016, tedy po marném uplynutí promlčecí doby.

Jelikož Instituce v řízení vznesla důvodně námitku promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy, finanční arbitr dále neposuzoval potenciální omyl Navrhovatel ani nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení vyplývajícího z případné relativní neplatnosti Pojistné smlouvy.

7.4. Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení

Právo namítat absolutní neplatnost právního úkonu se nepromlčuje. Finanční arbitr posuzuje absolutní neplatnost Pojistné smlouvy z úřední povinnosti. Právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení však promlčení podléhá.

Finanční arbitr posuzuje nárok Navrhovatele jako žalobu na plnění a jelikož Navrhovatel neprokázal, že by měl naléhavý právní zájem na samotném určení neplatnosti Pojistné smlouvy (viz odůvodnění v části 7. 6. nálezu), považuje finanční arbitr za rozporné se zásadou procesní

ekonomie zabývat se neplatností Pojistné smlouvy, resp. posuzovat jednotlivé namítané důvody neplatnosti, je-li nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení promlčen.

Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení upravuje § 107 občanského zákoníku, že „(1) Právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil. (2) Nejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo. (3) Jsou-li účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy povinni vzájemně si vrátit vše, co podle ní dostali, přihlédne soud k námitce promlčení jen tehdy, jestliže by i druhý účastník mohl promlčení namítat.“

V případě absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy by bezdůvodné obohacení na straně Instituce představovaly jednotlivé platby pojistného zaplacené Navrhovatelem, protože by Navrhovatel od počátku plnil na základě neplatného právního úkonu (srov. § 451 odst. 2 občanského zákoníku).

Promlčecí doba pak běží pro jednotlivé platby zvláště (srov. např. závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 33 Odo 1025/2002: „Za rozhodný je nutno ve smyslu § 107 odst. 2 ObčZ považovat den, kdy k získání bezdůvodného obohacení na straně povinného subjektu skutečně (fakticky) došlo. V předmětné věci došlo k plnění žalobce ve prospěch žalované na základě neplatné nájemní smlouvy spočívající v úhradě částky 25 000 000 Kč dne 30. 9. 1992 [...] Tímto dnem se žalovaná na úkor žalobce bezdůvodně obohatila.“).

Pokud by se Instituce na úkor Navrhovatele bezdůvodně obohatila úmyslně, počítala by se místo objektivní tříleté promlčecí doby promlčecí doba desetiletá. Otázku prokazování úmyslu u bezdůvodného obohacení řešil Nejvyšší soud ČR například ve svém rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, ve kterém dovodil, že „nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování Nejvyšší soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázaná.“

O úmyslné bezdůvodné obohacení na straně Instituce by šlo v případě, že by věděla nebo byla alespoň srozuměna s tím, že přijímáním pojistného od Navrhovatele se bezdůvodně obohacuje. Podle všech v řízení shromážděných podkladů se Instituce po dobu platnosti Pojistné smlouvy chovala v souladu s touto smlouvou a finanční arbitr nezjistil nic, co by ukazovalo na to, že Instituce nebyla přesvědčena o platnosti Pojistné smlouvy nebo že by Instituce měla úmysl bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele. Finanční arbitr nedovodil, že se použije desetiletá promlčecí doba.

Při posouzení počátku subjektivní promlčecí doby vychází finanční arbitr z ustálené judikatury, např. ze závěru Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. 28 Cdo 539/2012, že „[P]ro posouzení počátku běhu subjektivní promlčecí doby dle § 107 odst. 1 obč. zák. je rozhodný okamžik, v němž se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal, tedy subjektivní moment, v němž se oprávněný dozví takové okolnosti, které jsou relevantní pro uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení u soudu [...] Vědomostí se míní znalost takových skutkových okolností, z nichž lze odpovědnost za bezdůvodné obohacení dovodit, aniž by bylo významné, zda

oprávněný má takové právní znalosti, aby byl subjektivně schopen posoudit uvedené skutkové okolnosti a dovést, zda na jeho úkor došlo k bezdůvodnému obohacení.“ Podle závěru Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009, platí, že „*V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy (§ 457 obč. zák.) je takovou rozhodující vědomostí znalost oprávněného těch skutkových okolností, z nichž lze dovést, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 33 Odo 306/2005). Není přitom významné, zda oprávněný má takové právní znalosti, aby byl subjektivně schopen posoudit uvedené skutkové okolnosti a zjistit, že smlouva, podle níž plnil, je neplatná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. března 2008, sp. zn. 28 Cdo 3977/2007).“*

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3306/2007, dovedl, že subjektivním okamžikem, kdy žalobce jako oprávněný zjistil skutečnosti, ze kterých mohl dovést, že právní úkon, na jehož základě plnil, je neplatný, je okamžik, kdy zjistil, že prostředky vynaložil marně a že se mu nedostane očekávané protiplnění.

Finanční arbitr dovozuje, že takovým subjektivním okamžikem pro Navrhovatele byl okamžik, kdy se dozvěděl, že mu Instituce z ukončené Pojistné smlouvy nevyplatí žádné odkupné. V tento okamžik si Navrhovatel mohl učinit závěr o tom, že utrpěl finanční ztrátu v souvislosti s Pojistnou smlouvou, resp. že se Instituce na jeho úkor obohatila (Navrhovatel věděl, že na pojistném zaplatil celkově 16.369 Kč a Instituce mu nevyplatila žádné odkupné), současně Navrhovatel věděl proti komu případnou žalobu směřovat, protože byl ve smluvním vztahu pouze s Institucí, Instituci pravidelně hradil platby pojistného. Není přitom rozhodné, zda a kdy si Navrhovatel utvořil právní závěr o neplatnosti Pojistné smlouvy či jejích jednotlivých ustanovení.

Finanční arbitr vzal za prokázané, že Navrhovatel se dozvěděl z dopisu Instituce ze dne 7. 6. 2013, že Pojistná smlouva skončí ke dni 30. 6. 2013 a že Instituce nevyplatí Navrhovateli žádné odkupné, naopak po něm Instituce požadovala zaplacení částky ve výši 958 Kč, kterou Navrhovatel dne 31. 3. 2014 zaplatil. Finanční arbitr má tak za prokázané, že Navrhovatel nejpozději v červnu 2013 zaznamenal újmu ve své majetkové sféře a současně tedy i možnou neplatnost Pojistné smlouvy.

Tvrzení Navrhovatele, ve kterém odsouvá počátek znalosti o možné neplatnosti Pojistné smlouvy a s tím souvisejícím bezdůvodným obohacením na květen 2016, kdy byla vyhotovena právní analýza, považuje finanční arbitr za účelové a nemající oporu ve skutkových zjištěních. Bylo-li pro Navrhovatele důležité konzultovat jeho domnělý nárok s právním zástupcem, nic mu nebránilo tak učinit ihned po ukončení Pojistné smlouvy a zjištění rozdílu mezi celkovým zaplaceným pojistným a vyplaceným odkupným.

Finanční arbitr má za prokázané, že subjektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení začala plynout nejpozději v roce 2013 a marně uplynula v roce 2015, tedy před zahájením řízení před finančním arbitrem. Finanční arbitr konstatuje, že i kdyby nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení z titulu neplatné Pojistné smlouvy zjistil, nemohl by jej Navrhovateli z důvodu jeho promlčení přiznat.

Vzhledem k uplynutí subjektivní promlčecí doby se finanční arbitr v souladu se zásadou hospodárnosti řízení dále nezabýval uplynutím objektivní promlčecí doby (srov. závěr Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009, že „*U práva na vydání bezdůvodného obohacení je stejně jako u práva na náhradu škody stanovena dvojitá, kombinovaná promlčecí doba, tj. subjektivní a objektivní. Tyto dvě promlčecí doby počínají, běží a končí nezávisle na sobě. Subjektivní promlčecí doba je kratší - dvouletá, objektivní promlčecí doba je buď tříletá u nezaviněného a nedbalostního bezdůvodného obohacení, nebo desetiletá, jedná-li se o úmyslné bezdůvodné obohacení. Pro vzájemný vztah subjektivní a objektivní*

promlčecí doby platí, že skončí-li běh jedné z nich, právo se promlčí, a to i vzdor tomu, že oprávněnému ještě běží druhá promlčecí doba. Pokud marně uplynula alespoň jedna z uvedených lhůt a je vznesena námitka promlčení, nelze právo přiznat.“).

7.5. Promlčení práva na doplacení odkupného

Podle § 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že „*Pojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.*“ Zákodárce tak vymezením základního účelu pojistné smlouvy implicitně odlišuje pojem plnění pro účely tohoto zákona jako pojistné plnění oproti zaplacenému pojistnému. Není sporu o tom, že i odkupné je v obecném slova smyslu obdobně jako placení pojistného rovněž plněním, avšak z hlediska dikce zákona o pojistné smlouvě je plněním souvisejícím se zánikem, resp. vypořádáním pojistné smlouvy mimo předpokládanou pojistnou událost, kterou je v případě investičního životního pojištění smrt nebo dožití se určitého věku pojištěného.

Podle § 8 zákona o pojistné smlouvě platí, že „*Právo na plnění z pojištění se promlčí nejpozději za 3 roky, a jedná-li se o životní pojištění (§ 54), za 10 let; promlčecí doba práva na pojistné plnění počíná běžet za 1 rok po vzniku pojistné události.*“

Zásadním výkladovým vodítkem k § 8 zákona o pojistné smlouvě je účel tohoto ustanovení. Zákodárce v něm upravuje speciální promlčecí doby v souvislosti s pojištěním, přičemž jedna z těchto lhůt je tříletá a jedna dokonce desetiletá.

Stanovení zvláštní promlčecí doby má své opodstatnění právě a jen u práva na pojistné plnění, protože toto právo je samou podstatou a účelem pojištění. Hlavním rysem životního pojištění je zaopatřující charakter, plnění pro případ smrti slouží k zaopatření blízkých, plnění pro případ dožití slouží k zaopatření vlastního staří. Životní pojištění tedy plní sociální funkci, to je zřejmě důvodem, proč právo přiznává pojistnému plnění vyšší míru ochrany formou delší promlčecí doby. Záměr zákonodárce ochránit zvláštní desetiletou promlčecí dobou jakékoliv plnění z pojištění nevyplývá ani z důvodové zprávy k ustanovení § 8 zákona o pojistné smlouvě, kde předkladatel návrhu zákona argumentuje: „Promlčecí doba je tak jako v současnosti tříletá, s výjimkou životních pojištění, kde se navrhuje desetiletá, a počíná běžet za rok po vzniku pojistné události.“ Z citovaného textu je naopak zřejmé, že promlčecí doba, o které se hovoří, a která začne běžet za rok po vzniku pojistné události, je promlčecí dobou s vazbou na pojistnou událost, a tedy promlčecí doba práva na pojistné plnění.

Finanční arbitr závěr Navrhovatele o použití desetileté promlčecí doby na promlčení tzv. odkupného či jakéhokoli jiného plnění v souvislosti s Pojistnou smlouvou, které nemá přímou vazbu na pojistnou událost, nepřipouští.

7.6. Naléhavý právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy

Podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že účastník řízení, v tomto případě Navrhovatel, musí prokázat, že rozhodnutí o určení právního vztahu je nezbytné k uplatnění jeho práv (srov. § 80 občanského soudního řádu: „*Určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem.*“).

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 101/2008, že „*je naléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo navrhovatele nebo kde by bez tohoto určení se stalo jeho právní postavení nejistým. Žaloba domáhající se určení podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř. Jestliže se však určením, že tu právní*

vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba o splnění povinnosti.“

Naléhavý právní zájem na určení právního vztahu je tedy dán v situacích, kdy určovací žaloba je preventivního charakteru, sleduje účel vytvoření pevného právního rámce pro odvrácení budoucích sporů a eliminuje stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu. Mělo by k ní být přistoupeno tehdy, když k odpovídající nápravě nelze dospět jinak. Pokud se však již vytvořil protiprávní stav, nemá prevence smysl a je třeba žalovat na odstranění tohoto stavu žalobou na splnění určité právní povinnosti (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96).

V tomto případě tedy není dán naléhavý právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy. Navrhovatel se může (a v řízení tak i učinil) primárně domáhat splnění povinnosti, resp. plnění, současně finanční arbitr nezjistil, že by právo Navrhovatele bylo ohroženo anebo, že by se právní postavení Navrhovatele bez tohoto určení stalo nejistým.

7.7. K rozporu námítky promlčení s dobrými mravy

V soudní judikatuře se ustálil závěr, že námitka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, jelikož se jedná o zákonný institut přispívající k jistotě v právních vztazích. Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, dovodil, že *„Jestliže by však výkon práva namítat promlčení uplatněného nároku byl toliko prostředkem umožňujícím poškodit jiného účastníka právního vztahu, zatímco dosažení vlastního smyslu a účelu sledovaného právní normou by pro něj zůstalo vedlejší a z hlediska jednajícího by bylo bez významu, jednalo by se sice o výkon práva, který je formálně se zákonem v souladu, avšak šlo by o výraz zneužití tohoto subjektivního práva (označované rovněž jako šikana) na úkor druhého účastníka, a tedy o výkon v rozporu s dobrými mravy“*. Předpoklady rozporu námítky promlčení s dobrými mravy shrnul Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011, a to, že *„Uplatnění námítky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby ničím nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku promlčení byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. O jednání vykazující znaky přímého úmyslu poškodit druhého účastníka by ovšem nebylo možno uvažovat z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován, nýbrž jen z konkrétních okolností, za nichž byla námitka promlčení tohoto nároku uplatněna. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 33 Odo 561/2006)“*.

Finanční arbitr nezjistil, že by k promlčení nároku Navrhovatele, který uplatňuje v řízení před finančním arbitrem, došlo vinou Instituce nebo že by námitka promlčení byla projevem zneužití práva na úkor Navrhovatele, ani že by některý z těchto důvodů byl naplněn v tak výjimečné intenzitě, která by odůvodňovala odepření práva uplatnit námitku promlčení. Finanční arbitr nemůže přisvědčit argumentaci Navrhovatele, že uplynutí promlčecí doby nezavinil, když finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel měl nejpozději v červnu 2013 povědomí o tom, že se Instituce na jeho úkor bezdůvodně obohatila.

Jestliže Navrhovatel k rozporu námítky promlčení argumentuje zejména porušením povinností na straně Instituce a poukazuje na skutečnosti, že Instituce vypracovala Pojistnou smlouvu s vadami způsobujícími její neplatnost, jedná se o vylíčení skutkového základu podaného

návrhu, nikoli však o popis zvláštních okolností navozujících rozpor námitky promlčení s dobrými mravy.

Navrhovatel neuvedl žádné závažné důvody, jež by mu bránily ve včasném uplatnění tvrzeného nároku, nezdůvodnil, proč se po ukončení Pojistné smlouvy až do roku 2016, kdy podal návrh k finančnímu arbitrovi, nezajímal o osud svých financí zaplacených Institucí. Žádné okolnosti nenasvědčují tomu, že by námitka promlčení ze strany Instituce byla zneužita v rozporu se zákonným účelem promlčení. Navrhovatel tedy způsobil marné uplynutí promlčecí doby vlastní nečinností, ačkoliv měl dostatečné informace pro uplatnění svých práv, a takovému jednání nelze poskytnout ochranu v podobě nepřipuštění námitky promlčení.

7. K výroku nálezu

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a jejich pečlivém právním posouzení zjistil, že právo Navrhovatele na zaplacení částky ve výši 16.369 Kč s příslušenstvím, z titulu práva na vydání bezdůvodné obohacení, protože Pojistná smlouva je neplatná, je promlčené. Finanční arbitr současně nezjistil, že by měl Navrhovatel naléhavý právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy.

Pokud finanční arbitr není příslušný rozhodnout o předmětu sporu, jedná se ve smyslu § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi o nepřipustný návrh, a proto finanční arbitr návrh v části týkající se úrazového pojištění dospělých podle § 14 odst. 1 písm. a) téhož zákona zastavil

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezu.

P o u ě e n í :

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

V Praze dne 8. 12. 2017

otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr